

F.N.-dagen 24. oktober 1951.

Hvert år siden frigjøringen har H.M. Kongen åpnet tron-
talen til Stortinget med en erklæring om at Norge går fullt
og helt inn for F.N., og at vi er villige til å støtte alle
tiltak som kan føre til avspenning mellom nasjonene og som
kan trygge fred og frihet for verdens folk. Dette gir uttrykk
ikke bare for Regjeringens, men for hele det norske folks
stilling til det samarbeid som foregår mellom nasjonene i F.N.

Da F.N.'s generalforsamling høsten 1948 i et enstemmig
vedtak besluttet å gjøre 24. oktober til en spesiell F.N.-dag,
kunne Norge slutte seg til dette med bevisstheten om at et
samlet folk sto bak F.N. Oppslutningen om F.N.-dagen fra
alle land, gir det beste uttrykk for de håp jordens folk
stiller til dette verdensomfattende samarbeid for å skape
en bedre verden.

Den 24. oktober 1945 tråtte de Forente Nasjoners pakt i
kraft. Men arbeidet med pakten var grundig forberedt under
krigen. Vi husker alle den varme begeistring som fyllte oss
da vi i 1941, i den svarteste tiden under krigen, hørte om
Atlantehavserklæringen, som lovte opprettingen av et almin-
nelig, bredt og varig sikkerhetssystem i verden. At demo-

-2-

kratienes ledende statsmenn i hard kamp med krigens problemer,
hadde kraft og evne til å sende ut dette budskapet, ga oss
tro på at det også skulle lykkes å løse fredens problemer.
Vi husker også hvordan vi gjennom illegale kanaler hørte om
den voksende tilslutning og den videre utbyggingen av denne
fredstanken gjennom en rekke møter mellom de ~~allierte~~
inntil San Fransisco-konferansen ble innkalt. Der skulle
alle de forente nasjoner møte for å ta standpunkt til de for-
slag som stormaktene var blitt enige om. Pakten ble tiltrått
og underskrevet av 50 nasjoner, og et mellomfolkelig tiltak
har vel aldri vært møtt med slike forhåpninger og en slik
tro på en bedre framtid. Det var mange ting som gjorde det.
Gleden over at den annen verdenskrig var slutt, viljen til å
fjerne de vansker som det tidligere Folkeforbundet hadde møtt,
men fram for alt troen på at en gjennom et tillitsfullt sam-
arbeid mellom stormaktene og alle de små nasjonene, skulle
klare å avskaffe krig, frykt og nød i en krigsskadet og
lidende verden.

Er nå de store forhåpninger som vi stilte til F.N. blitt
innfridd?

Mange vil være tilbøyelige til å svare nei på dette spørsmålet. Verden har aldri før opplevd en kald krig som den vi nå står oppe i, og det er åpen krig i Korea og andre steder i Asia. Midt-Østen er i øyeblikket fylt av uro og spenning, og alle verdens land er tyngt av beredskapsplaner og forsvarstiltak i et omfang som aldri før i fredstid. De to store maktfaktorer i verden produserer atombomber og andre masseutsløttende våpen, som vi før krigen ikke kunne tenke oss muligheten av. Vi må innrømme at det er frykt blant alle folk, frykt for at uro og spenning skal bryte ut i åpne konflikter, og frykt for at kanskje et ulykkestilfelle skal løse ut en tredje verdenskrig, som vi vet vil true hele vår sivilisasjon.

La oss ikke se bort fra de farer vi står overfor. Men la heller ikke øyeblikkets vansker lamme vår forstand og våre krefter. Det er nettopp det nervekrigen tar sikte på å gjøre. Men det er demokratienes styrke at hver enkelt kvinne og mann selv kan foreta en saklig vurdering av den stilling vi står i. Det bør også være vår første plikt å gjøre det. Denne dagen bør vi bruke til å foreta en vurdering av hva F.N. har betydd i de seks år som er gått, og til å tenke over hva F.N. kan komme til å

bety for løsningen av det konfliktstoffet som er til stede.

Først kan det være grunn til å minne om den delen av F.N.'s arbeid som til daglig blir glemt: det omfattende samarbeid om de økonomiske, sosiale, kulturelle og humanitære problemer i verden. Seks år er ingen lang tid for et slikt arbeid, men skulle en nevne opp alt det som er gjort, og alt som er under arbeid på disse områder, så ville det bli en lang oppregning av planer og tiltak, av store pengesummer, av kommisjoner og studiegrupper, og en betydelig innsats av eksperter og fagfolk. Jeg må vise til de brosjyrer og oversikter som F.N. har gitt ut. Ser vi menneskene og forholdene bak tallene, vil det bli en reise rundt hele jordkloden og til alle folkeslag.

Skal en trekke ut noen enkelte saker av denne mangfoldighet, kan en peke på det veldige økonomiske arbeid som foregår rundt hele verden. Tre regionale kommisjoner behandler problemene i Europa, Latin-Amerika og i Asia og det fjerne Østen. F.N. er blitt sentret for den økonomiske forskning i verden. Størst innsats gjøres kanskje overfor de tilbakeliggende og underutviklede land, hvor levestandarden er utrolig lav og hvor den alminnelige innbygger ikke kan se fram til en sannsynlig levealder over 40 år.

Uhyre meget står igjen å gjøre her.

I arbeidet for sosial framgang er resultatene mere iøynefallende. Jeg nevner de millioner flyktninger og hjemløse som er blitt underholdt og hjulpet gjennom F.N., og at over 1 million mennesker er ført tilbake til en normal tilværelse. Vi kan tenke på F.N.'s barnehjelpsfond, som har skaffet hjelp til millioner av forkomne barn i krigsherjede og tilbakeliggende land. På lang sikt vil kanskje F.N.'s proklamasjon av 1948 om menneskerettighetene få størst betydning. Store folkegrupper over hele jorden savner de mest elementære menneskerettighetene, og F.N. har her skapt et våpen som allerede er blitt flåttig brukt - og med godt resultat.

All denne gode vilje og positive innsats på alle menneskelige områder, rettferdiggjør i seg selv nasjonenes samarbeid innenfor F.N.

Går vi så over til å se på det arbeid som har funnet sted på det politiske området, føler vi oss ikke så overbevist om resultatet. Det er dette område som springer mest i øynene til daglig, og det er kanskje også det viktigste fordi det er her krigens og fredens problemer skal avgjøres. Det tid-

ligere Folkeforbundet klarte ikke denne oppgaven. Hva har det nye F.N. utrettet?

I Palestina klarte F.N. gjennom sitt inngrep å stanse en krig som allerede var brutt ut. Spørsmålet er ikke endelig løst, men Israel er i dag selv medlem av F.N.

I Indonesia klarte F.N., etter to års meklingsarbeid, å få i stand en fredelig løsning med Nederland, og Indonesia er i dag det 60de medlem av F.N.

I Kashmir er det fremdeles en akutt tvist, men F.N. klarte også her, ved å gripe inn på en virkningsfull måte, å få stanset kamper som allerede var brutt ut.

I sitt første arbeidsår behandlet F.N. klager fra Iran, Syria og Libanon over at det var fremmede tropper i landet, og disse konflikter ble løst uten krigerske forviklinger. Under Berlinblokaden var F.N. også utvilsomt til atskillig nytte, både ved å ta saken opp til behandling i dens første kritiske fase, og ved å skape kontakt mellom partene. Dette siste er en meget betydningsfull side av F.N.s virksomhet. Det skaper ro og utsettelse at partene må drøfte sine konflikter med verdens nasjoner. Og et møte mellom ledende og ansvarlige politikere fra alle verdens land

skaper muligheter for avspenning.

Vi bør ta standpunkt til dette spørsmålet: Hvordan ville det ha gått i alle disse tilfellene, hvis vi ikke hadde hatt F.N.? Ingen av oss kan gi noe sikkert svar, men jeg tror de aller fleste ville si: Hver enkelt av disse konfliktene kunne ha utviklet seg til blodige kriger og trukket mer etter seg.

Men så har vi de store og livsviktige saker hvor F.N. ikke har klart å skape en løsning. En tenker da først på den stadige bruk av veto-retten i Sikkerhetsrådet, som har lammet meget av F.N.'s virksomhet. Og en tenker på den krig som pågår i Korea, og som fram for noe annet har preget F.N.'s virksomhet i det siste året. Alle føler uro over denne trusel mot verdensfreden, og syns at organisasjonen her står overfor sin avgjørende prøve.

Da Nord-Korea i juni 1950 gikk til vepnet angrep på den Koreanske Republik, var det store flertall av FN-stater enige om at det her forelå et åpenbart fredsbrudd. Her måtte de Forente Nasjoner ha plikt til å gripe inn for å stanse aggresjonen.

På dette tidspunkt sto F.N. - organisasjonsmessig sett - dårlig rustet til å innlede en stor vepnet aksjon for å opprettholde fred og sikkerhet. F.N.'s pakt har bestemmelse om at medlemstatene skal stille militære styrker til rådighet for

Sikkerhetsrådet. Men det motsetningsforhold som etter hvert har utviklet seg mellom medlemstatene hadde gjort det umulig å få stilt slike styrker til F.N.'s rådighet. Da Korea-krigen bröt ut måtte derfor F.N. møte angriperen uten på forhånd å være fullt rustet for en slik situasjon. Det store - og epokegjørende - som skjedde i juni i fjor, var at verdens nasjoner for første gang i historien samlet gikk til vepnet aksjon for å stoppe en angriper. Det var ikke for å forsvare egne interesser, men for å knesette det prinsipp at ingen stat kan ta seg selv til rette med makt. Dette prinsipp er selve grunnlaget for å opprettholde fred og sikkerhet i verden.

En av grunnene til at Sikkerhetsrådet kunne handle så raskt i Koreakonflikten var at en av stormaktene på den tiden holdt seg borte fra Sikkerhetsrådet, slik at det ikke ble stanset av veto. I forbindelse med Korea-konflikten la den amerikanske utenriksminister fram et forslag om felles tiltak for fred. Det ble vedtatt med stort flertall på F.N.'s 5te generalforsamling. Dette vedtaket slår fast at hvis Sikkerhetsrådet ikke er i stand til å treffe de nødvendige tiltak til sikring av freden fordi en av stormaktene nedlegger veto, skal F.N.'s generalforsamling

straks tre sammen. Generalforsamlingen kan vedta anbefalinger om de kollektive tiltak som det er behov for å sette i verk. Vedtaket henstiller videre til alle medlemstater å undersøke hvilke midler de kan stille til disposisjon hvis Sikkerhetsrådet eller generalforsamlingen anbefaler at F.N. skal gripe inn i en konfliktsituasjon. Det anbefaler videre at medlemstatene peker ut militære avdelinger med spesiell trening som på kort varsel kan settes inn i F.N.'s aksjoner.

Dette vedtaket betyr i virkeligheten en videre utbygging av de Forente Nasjoners pakt for å gjøre hele virksomheten mer effektiv. Norge har gitt det sin fulle støtte og Den norske regjering har overfor F.N.'s generalsekretær erklært seg villig til å sette opp en avdeling av bataljons styrke, spesielt trent og utstyrt for dette formål. I påkommende tilfelle vil denne avdeling kunne stilles til rådighet for F.N. Norge har på denne måten gjort det klart at vi er villige til å ta de forpliktelser som vårt medlemskap i F.N. fører med seg, og vi vil slutte opp om den kollektive sikkerhets ide.

Det er denne ideen F.N.-styrkene kjemper for i Korea. Målet

for denne kampen er å gjøre det klart at mellomfolkelig samkvem må bygges på en rettsordning, med sitt eget rettsapparat og om nødvendig med tilstrekkelige tvangsmidler. Slik har ordningen vært i de enkelte land i uminnelige tider.

De Forente Nasjoner er den eneste organisasjon vi har i dag som kan skape en slik rettssikkerhet. Tross de skuffelser vi har hatt, er det nødvendig at alle ^{de} nasjoner som tror på fellesskapets ide også er villige til å sette kreftene inn for å sette ideen ut i livet. Det krever store ofre, og vi må være villige til å ta dem, selv om det ikke gjelder noen direkte trusel mot vårt eget land eller mot oss selv.

De indre vanskeligheter ^{F.N.} som kommer opp i i Korea-konflikten skyldes de særegne omstendigheter som foreligger her. Korea er ikke noe avgjørende eksempel på hvordan slike tvister vil bli løst i framtiden. Ofte vil omstendighetene ligge slik an at alle medlemsland vil være interessert i å bringe konflikter til en snarlig løsning. Da er F.N.'s apparat vel skikket.

La oss til slutt se på de håp vi kan stille til F.N. i tiden framover. F.N.'s organer er nå ikke i stand til å løse den kalde krigen og skaper ikke trygghet mot aggresjon. Derfor har de vest-

lige demokratier, innenfor rammen av F.N.'s pakt, opprettet et forsvarsmessig samarbeid gjennom Atlanterhavspakten. Målet for A-pakten er det samme som F.N.'s: å sikre freden. Men med det ulike militære maktforhold som er til stede mener de vestlige demokratier at de først må bygge ut sitt forsvar i så stor utstrekning at mulige angrep kan bli slått tilbake. Først da foreligger det muligheter for å få i stand alvorlige drøftinger, som kan føre til en løsning av de foreliggende konfliktspørsmål.

Vi må ikke et øyeblikk glemme at dette er formålet med A-pakten. Den må aldri bli noe mål i seg selv. Den er, og må vedbli å være, et middel til å hindre krig, til å sikre fred med frihet. Det er på dette grunnlag alle grupper av vårt eget folk har sluttet opp om det forpliktende militære samarbeid vi er med i.

Når konfliktspørsmålene er løst må en kunne begynne på den neste oppgaven: å bringe rustningene nedover i alle verdens land. Det må komme som et resultat av en bindende internasjonal avtale og følges opp av en internasjonal kontroll. Når vi kommer så langt vil F.N. bli mer nødvendig enn noen gang. Bare et fast organisert internasjonalt organ vil kunne hjelpe verden

fram på nedrustningens vanskelige vei.

Men enda står den oppgaven tilbake å rydde av veien en av de viktigste årsakene til uroen og spenningen i verden. I de underutviklede og tilbakeliggende land, og det er storparten av Asia og Afrika, skyldes uroen at fattige og tidligere undertrykte folk forsøker å nå fram til en bedre tilværelse. Her ligger en av de viktigste og mest positive oppgavene for F.N. i årene framover. De virkelig store løft må en kunne ta hvis en avtale om nedrustning også forplikter landene til å bruke en betydelig del av det de sparer på beredskapsbudsjettet til å hjelpe de økonomisk og sosialt tilbakeliggende land. Med det skapes den beste grobund for fred i verden, og menneskene trenger fred. Verden er så stor at den har plass til alle, og den er så rik at den har nok å gi til alle, men menneskene trenger fred. Hvis vi ~~skal~~ ^{skal} ~~vi~~ ^{vi} ~~gjøre~~ ^{gjøre} F.N. til en aktiv og levende kraft i nasjonenes samfunn, så vil den kunne gi oss fred.

F. Ni. - doj. en

24/10 - 51.